

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2378

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 juli 2021

Hierbij bied ik u de geannoteerde agenda aan voor de Raad Buitenlandse Zaken van 12 juli 2021. Bij deze geannoteerde agenda worden tevens twee vertrouwelijke bijlagen meegestuurd, te weten een non-paper over *Early Warning, Early Action* en een non-paper over Hybride Dreigingen¹.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A.M. Kaag

¹ Ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

GEANNOTEEERDE AGENDA RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 12 JULI 2021

Introductie

Op 12 juli vindt een Raad Buitenlandse Zaken plaats in Brussel. De Minister van Buitenlandse Zaken is voornemens hieraan deel te nemen. Onder Current Affairs zal worden gesproken over connectiviteit en over Afghanistan. Als volle agendapunten staan geopolitiek van nieuwe technologieën, Ethiopië en het Strategisch Kompas geagendeerd. Ook zal de Raad waarschijnlijk het besluit bekrachtigen dat de EU een militaire trainingsmissie (EUTM) in Mozambique zal ontplooien ter ondersteuning van de capaciteit van het Mozambikaanse leger zodat het beter in staat is de vrede en stabiliteit in de onrustige regio Cabo Delgado te handhaven. Hiertoe werd begin juni een *Crisis Management Concept* (CMC) geaccordeerd door de lidstaten². Naar verwachting zal de missie dit najaar officieel van start gaan.

Current Affairs

Connectiviteit

De Raad zal spreken over het operationaliseren van de gezamenlijke mededeling «Connecting Europe & Asia»³ en de daarop volgende Raadsconclusies uit het najaar van 2018. Uw Kamer ontving van die mededeling een appreciatie (Kamerstuk 21501-02 nr. 1907). Gezien de geopolitieke ontwikkelingen zoals het *Belt and Road Initiative* maar ook het recent aangekondigde G7 initiatief over investeringen in infrastructuur, acht het kabinet het van belang dat de EU zowel in Azië als in de rest van de wereld een zichtbare rol speelt op het gebied van connectiviteit via de ontwikkeling van fysieke en digitale infrastructuur. De EU kan zich op dit vlak onderscheiden door hoge standaarden te hanteren die in lijn zijn met bijvoorbeeld de G20 principes voor infrastructuurinvesteringen, het akkoord van Parijs en internationale afspraken over schuldhoudbaarheid. Tevens is het van belang investeringen in infrastructuur, zowel privaats als door ontwikkelingsbanken, te stimuleren. NL is voorstander van nieuwe Raadsconclusies waarin deze uitgangspunten worden vastgelegd. De Raad zal die conclusies naar verwachting op 12 juli aannemen.

Afghanistan

De Raad zal de recente ontwikkelingen in Afghanistan bespreken. Sinds de aankondiging van de internationale troepenrugtrekking op 14 april is het geweld toegenomen en heeft de Taliban grondgebied veroverd op de Afgaanse regering. Hoewel concrete voortgang in de vredesbesprekingen tot nu toe is uitgebleven lijkt het informele contact tussen de onderhandelingsdelegaties in Doha weer iets te zijn toegenomen. Het kabinet acht een succesvol vredesproces van groot belang en waardeert de actieve rol die de EU op zich heeft genomen in het betrekken van regionale spelers. Het kabinet blijft zeer bezorgd over de aanvallen op burgers en hulpverleners, en blijft onderstrepen dat ngo's veilig hun werk moeten kunnen doen.

² Hierover is uw Kamer eerder geïnformeerd middels o.a. de geannoteerde agenda van de RBZ-Defensie van 6 mei jl. (Kamerstuk 21 501-28, nr. 217) en het verslag van de RBZ-Defensie van 28 mei jl. (Kamerstuk 21 501-28, nr. 222).

³ EU strategy Connecting Europe and Asia: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5803

Geopolitiek van nieuwe technologieën

Nieuwe technologieën spelen een belangrijke rol in de huidige geopolitieke en geo-economische ontwikkelingen. Technologische ontwikkelingen zullen voor een belangrijk deel de economische, geopolitieke en militaire verhoudingen van de toekomst bepalen. Als gevolg van technologische ontwikkelingen raken geopolitiek, veiligheid en economie nauwer met elkaar verweven. Technologie wordt enerzijds door landen gebruikt om de militaire capaciteit te versterken, hetgeen van directe invloed kan zijn op onze nationale en Europese veiligheid. Anderzijds spelen technologieën strategisch een steeds belangrijkere rol, met name voor wat betreft de mogelijke implicaties voor de politieke en economische machtsverhoudingen. Dat raakt tevens de economische veiligheid van Nederland, en daarmee zowel ons verdienvermogen als onze veiligheid. Zo kunnen ongewenste afhankelijkheden van (sleutel)technologieën uit andere landen ontstaan. Een verschuiving van technologisch leiderschap op sleutel technologieën brengt een breder geopolitiek risico mee wanneer het landen betreft die niet onze Europese waarden en normen delen. Daarmee kan ook de slagkracht van internationale instituties onder druk komen te staan evenals de op regels gebaseerde internationale orde. Uiteraard moet niet uit het oog verloren worden dat nieuwe technologieën ook kunnen bijdragen aan oplossingen voor mondiale uitdagingen zoals klimaatverandering en voedselzekerheid.

Tegen die achtergrond moet de EU, in samenwerking met partners en bondgenoten, een sterke positie in kunnen nemen in het weerbaarder maken van de EU tegen de groeiende dreigingen die politieke en economische vrijheden van de EU aantasten inclusief het innovatie- en concurrentievermogen waarmee ook de open strategische autonomie wordt ondermijnd. Anderzijds dient de EU in het licht van technologische ontwikkelingen stevig te investeren in versterking van het eigen innovatie- en concurrentievermogen en haar digitaal beleid toonaangevend vorm te geven.

Om effectief internationaal te opereren is coherentie tussen intern en extern beleid essentieel.

In het kader van nieuwe technologieën en militaire toepassingen, tracht Nederland in EU verband hiervoor meer aandacht te genereren. Zo is Nederland samen met Duitsland aanjager van een strategische EU discussie over nieuwe technologieën in het veiligheidsdomein. In navolging op de *Rethinking Arms Control Conferentie* van november 2020 (Kamerstuk 33 694 nr. 59) is een proces gestart om in kaart te brengen wat op EU-niveau wordt gedaan en waar lidstaten staan met betrekking tot beleidsvorming en initiatieven voor het verantwoord militair gebruik van nieuwe technologieën. De komende maanden wordt dit proces afgerond en wordt de agenda bepaald voor de weg voorwaarts. Ook in NAVO verband is Nederland actief betrokken geweest bij de vormgeving en de implementatie van een *Emerging Disruptive Technologies roadmap*, met onder andere aandacht voor defensie-innovatie. Nederland blijft hierbij het belang van «*principles for responsible use*» benadrukken.

Mede op basis van de motie van het lid Koopmans, inzake nieuwe technologieën en wapenbeheersing (Kamerstuk 33 694, nr. 43) is de inzet geïntensiveerd op het verder in kaart brengen van de potentiële veiligheidsrisico's en dreigingen die uitgaan van nieuwe technologieën en op het ontwikkelen van een internationaal initiatief om deze dreigingen tegen te gaan. Het kabinet brengt momenteel de mogelijkheden in kaart voor de organisatie van een internationale conferentie over het verantwoord gebruik van nieuwe technologieën. De Kamer zal hier separaat over worden geïnformeerd.

Tijdens de COVID-19 pandemie is onze afhankelijkheid van digitale connectiviteit sterk toegenomen en zijn de kwetsbaarheden duidelijker

aan het licht gekomen. Daarnaast is er een wisselwerking tussen digitale technologische ontwikkelingen en een open, vrij en veilig cyberdomein. Specifiek op het gebied van cyber heeft de Raad Buitenlandse Zaken in juni 2017 besloten een gezamenlijk kader in het leven te roepen om middels diplomatieke instrumenten een antwoord te bieden op cyberaanvallen: *Framework for a Joint EU Diplomatic Response to Malicious Cyber Activities*. De EU kan daarbij gebruik maken van een breed scala aan instrumenten, waaronder preventieve capaciteitsopbouw, politieke dialoog en sancties onder het EU cybersanctieregime. De Raad zal 12 juli verder spreken over het nut van en noodzaak om het instrumentarium uit te breiden gegeven de steeds groter wordende dreiging die uitgaat van cyberaanvallen voor de EU en haar lidstaten. Het kabinet zal het belang van een stevige diplomatieke respons op slecht gedrag in cyberspace blijven benadrukken en pleiten voor het versterken en door ontwikkelen van de Cyber Diplomacy Toolbox.

Gezien de belangen van de EU en de NAVO op het gebied van nieuwe technologieën en cyber, en gegeven het feit dat beide organisaties beschikken over eigen (elkaar deels aanvullende) instrumenten ligt nauwere samenwerking tussen de EU en de NAVO op het gebied van nieuwe technologieën en cyber voor de hand, zoals ook neergelegd in een *food for thought* paper inzake EU-NAVO samenwerking dat met uw Kamer is gedeeld (Kamerstuk 28 676, nr. 368).

Ethiopië

Op initiatief van de Hoge Vertegenwoordiger zal de Raad wederom Ethiopië bespreken, met name de situatie in de Tigray-regio. Gevechten in dat gebied zijn geïntensiveerd in de afgelopen weken, culminerend in de inname van de regionale hoofdstad Mekelle op 28 juni jl. door strijders van de «Tigray Defence Forces», de gewapende tak van het *Tigray Peoples» Liberation Front*. De regionale interim-regering – aangesteld door de federale regering in Addis Ababa – is gevlucht. Het federale Ethiopische leger heeft zich teruggetrokken uit Mekelle en de federale regering heeft een eenzijdige wapenstilstand uitgeroepen. Het is van groot belang dat deze wapenstilstand gerespecteerd wordt en de opmaat vormt naar een politieke oplossing van het conflict.

De humanitaire situatie in Tigray is in de afgelopen maanden in hoog tempo verder verslechterd. Inmiddels verkeren volgens de humanitaire coördinator van de VN, Mark Lowcock, zeker 350.000 mensen in Tigray in een hongersnood en bestaat het risico dat dit aantal binnenkort met honderdduizenden mensen zal toenemen.

Prioriteit voor het kabinet is derhalve dat op korte termijn alles in het werk gesteld wordt om van de mogelijkheid van een staakt-het-vuren gebruik te maken om de bevolking van geheel Tigray te bereiken. Daarbij is tevens van belang dat waar mogelijk, agrarisch gebied nog ingezaaid wordt, zodat niet voor de tweede maal een oogst verloren zal gaan, hetgeen langdurige consequenties zou hebben voor de humanitaire situatie.

Nederland zal in de RBZ benadrukken dat alle partijen de wapens neer moeten leggen en mee moeten werken aan een politieke oplossing van het conflict. Daarbij is het voor het kabinet van belang dat er voldoende druk blijft vanuit de EU en andere partners zoals de VS, VK en Noorwegen op actoren die verantwoordelijk zijn voor mensenrechtenschendingen en de obstructie van humanitaire hulp. Tot slot is het blijvende vertrek van Eritrese troepen uit Tigray voor Nederland van belang. De EU werkt momenteel aan een resolutie in de VN-Mensenrechtenraad over Tigray

Strategisch Kompas

Tot slot staat het Strategisch Kompas geagendeerd. Het Strategisch Kompas moet richting geven aan het EU Gemeenschappelijk Veiligheids-

en Defensiebeleid (GVDB) door te bepalen waartoe de EU op het gebied van veiligheid en defensie de komende vijf tot tien jaar in staat moet zijn en hoe dat gerealiseerd moet worden. In navolging op de RBZ Defensie d.d. 6 mei (Kamerstuk 21 501-28, nr. 217) en 28 mei (Kamerstuk 21 501-28, nr. 219), waar respectievelijk de hoofdstukken «crisismanagement» en «capaciteitsontwikkeling» aan bod kwamen, zal de Raad op 12 juli over het hoofdstuk «partnerschappen» spreken. Het hoofdstuk «weerbaarheid» komt aan bod tijdens de informele RBZ Defensie van 1–2 september. Nederland draagt actief bij aan de gedachtevorming rond het Strategisch Kompas. In dat verband werden eerder non-papers met uw Kamer gedeeld inzake militaire mobiliteit en de EU Battle Groups (Kamerstuk 21 501-28 nr. 220), en het *food for thought* paper inzake EU-NAVO samenwerking (Kamerstuk 28 676 nr. 368). In een vertrouwelijke bijlage bij deze geannoteerde agenda worden twee bijkomende non-papers met uw Kamer gedeelde inzake *early warning/early action* (EWEA) en hybride dreigingen. Deze papers zijn in nauwe samenwerking tussen de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie opgesteld.

Ten aanzien van het hoofdstuk «partnerschappen» zet Nederland vooral in op versterking van de EU-NAVO en EU-VS samenwerking. Nederland deed eerder samen met Duitsland in het hierboven vermelde *food for thought* paper een aantal concrete voorstellen om de EU-NAVO samenwerking op het gebied van politieke consultaties, hybride dreigingen, cyberweerbaarheid, klimaat en defensie, alsook disruptieve technologieën, militaire mobiliteit, interoperabiliteit en standaardisatie te verbeteren.

In het najaar zal EDEO een conceptversie van het Strategisch Kompas presenteren en worden de onderhandelingen daarover in de Raad opgestart. Het Strategisch Kompas zal daarmee de komende maanden op de agenda's van de Raad Buitenlandse Zaken en de Raad Buitenlandse Zaken Defensie vaker terugkomen. Het Strategisch Kompas zal in maart 2022, tijdens het Frans voorzitterschap van de Raad, worden aangenomen.

Sancties Myanmar

In het Commissiedebat Noodhulp van 10 juni jl. vroeg het Lid van der Lee (GroenLinks) naar de mogelijkheden van het aannemen van sancties gericht op olie- en gasbedrijven in Myanmar. De situatie in Myanmar blijft zeer zorgwekkend. Sinds de staatsgreep van 1 februari is het geweld door het leger sterk toegenomen. De EU heeft sinds de militaire coup al drie keer nieuwe sancties ingesteld tegen de militaire junta en militaire conglomeraten. Het kabinet is voorstander van verhogen van de druk op de betrokkenen bij de coup. Daarbij dienen alle opties op tafel te liggen, zolang de gewelddadige repressie door het leger aanhoudt. In dat kader staat het kabinet ook open voor de mogelijkheid om sancties aan te nemen gericht op de olie- en gassector. Het kabinet verkent binnen de EU en in overleg met gelijkgezinde landen de mogelijkheden hiertoe. Evenwel dient te worden aangemerkt dat het geen gegeven is dat hierover snel consensus kan worden bereikt.